

Tak to bůh dal, tak to mělo být...

Říká o sobě, že ho lidi buď milují, nebo zatracují. Občas rád provokuje, mívá na první pohled šílené nápady, ale nelituje energie, aby je realizoval. Život jeho rodiny připomíná tragédii, ten jeho chvílemi zase červenou knihovnu. Tvrdí, že je pořád se sebou nespokojený, ale šťastný. Celý život dělá práci, která ho baví, je úspěšný a třiatřicet let má trvalý vztah. Čechoslovák FERÓ FENIČ (67), filmový režisér, scenárista a producent. Jak vzpomíná na natáčení s maminkou Vladimíra Mečiara? Proč prodal Febiofest? Proč má rád Čechy, i když mu mnozí z nich nemůžou přijít na jméno?

„Když jsem se mamince jednou snažil vysvětlit, že budu režisérem, rozplakala se. Prý kdybych byl lékařem nebo učitelem, toho někdo potřebuje, ale kdo potřebuje režiséra?“ vzpomíná Fero Fenič.

■ **Po Febiofestu, který letos oslavil pětadvacáté výročí, vždy odjíždíte na měsíc do tepla. Kam jedete letos?**

Před lety, po záplavě vyhrůzek za Letiště Václava Havla (právě Fenič v prosinci 2011, po úmrtí Václava Havla, navrhl tehdejší Letiště Praha-Ruzyň přejmenovat, což vlada půl roku nato schválila, pozn. red.) jsem si našel v zahraničí místo, kde jsem si vytvořil své útočiště nejen na zimu, kterou nemám rád. Postupně se ke mně přidalo pár dalších známých, takže tam teď máme takovou československou enklávu. Jsem zneklidněn situací u nás, historickou nepoučitelností nemalé části obyvatel, stoupajícími preferencemi extrémistů i stavem prezidentského úřadu. Zklidním se, jen když se co nejvíce od toho všeho, aspoň na chvíli, vzdám (usmívá se).

■ **Cestování je vaše vášeň. Údajně už jste navštívil sto zemí.**

Ano, 102 zemí všech kontinentů. Nedávno jsem to počítal kvůli textu na moje webové

stránky. Jinak si své cesty nijak nezapisuji. Všechny vzpomínky nosím jen v sobě. Ani má rodiče nevytvářeli doma žádná alba. Dokonce se ani neslavily narozeniny. Jen katolické svátky. Jinak žádné rodinné rituály. Někdy mi to bylo líto. Jako dítě jsem si vystříhával svoje publikované povídky. Asi v devíti nebo deseti letech jsem začal vyhrávat různé dětské literární soutěže a mé texty

„Navštívil jsem 102 zemí všech kontinentů.“

tiskly regionální noviny a dětské časopisy. V prostředí školy mě vnímali jako zjevení. Povzbuzovalo mě to. Ale moje pořádkumilná maminka jednou ten sešit s výstřížky objevila a hodila do kamen, protože potřebovala papír na zátop.

■ **To je kruté...**

Oplakal jsem to. I když to bylo už v pubertě, někdy před maturitou. Ale tím krokem mi máma nevědomky sdělila, že vše je tak pomíjivé... Že se nemám ničím vyťahovat a na nic se upínat.

■ **Chválili vás rodiče?**

Když jsem nasekal dříví, tak ano. Ale jinak ve mně nepěstovali pocit výjimečnosti. Na druhou stranu mi ale velmi důvěřovali. Byli to obyčejní lidé, věřící, bydleli jsme na návsi, u kostela. Proto také v 70. letech maminka dala náš dům církvi, aby v něm mohl sídlit farní úřad. Měla obavu, aby mi to nepřineslo nějaké problémy na vysoké škole. Ale Praha byla daleko a FAMU jsem dodělal.

■ **A ona problémy neměla?**

Vesnice na východním Slovensku si žila svým vlastním životem, pokud jste nějak výrazně nerevoltovali, nechali vás být. Byl to bezvýznamný konec republiky, chudý zemědělský kraj, kde lidé byli dostatečně zaprázdňeni každodenním bojem o přežití. Já tam třeba neznal žádné dítě z rozvedené rodiny, protože u nás se tehdy nerozvádělo. Příbuzenstvo se denně navštěvovalo a pomáhalo si navzájem. Měl jsem čtyři sourozence. Tři jsem téměř vůbec nepoznal, zahynuli při tragické nehodě, zůstala mi jen nejstarší sestra. Ta před rokem zemřela, takže jsem poslední nositel jména Fenič. Se mnou toto příjmení v Česku i na Slovensku definitivně zmizí.

■ **Jako dokumentarista jste svoji rodinu nikdy nezaznamenal?**

Natočil jsem v prvním ročníku FAMU svoje první cvičení, jeden den mojí matky pod názvem *Gazdina*. Pedagogové mě pak chválili, jaký mám čich na opravdové lidi, jaký umím najít příběh. Byli uchvácení tím prostředím, prostou venkovskou ženou, která měla šátek a mozolnaté ruce. Nikdy jsem nikomu neřekl, že to je moje matka.

■ **Proč?**

Někdo se během projekce zeptal: „Nevymýšlíte si to? Kde by v naší socialistické společnosti takoví zaostalí lidi ještě žili?“ Styděl jsem se. Tak jsem raději mlčel.

■ **Jaká byla vaše matka?**

Byly jsme tradiční rodina sedláků. Taková střední kulaci. Rodičům jsem celý život vykal. Byl to starosvětský svět. Z dětství si pamatuji ještě i hliněné domy, přitom tady se už stavěla paneláková sídliště a na přechodech byly semaforey. Úplně jiný svět.

■ **Co maminka na dokument říkala?**

Neviděla ho. Neměl jsem, jak jí ten film pustit. A protože jsme neměli televizi a kino neznala, nevnímala ani to, že ji natáčím. Když jsem se jí jednou snažil vysvětlit, že budu režisérem, rozplakala se. Prý kdybych byl lékařem nebo učitelem, toho někdo potřebuje, ale kdo potřebuje režiséra? Zaskočilo mě to, a opravdu jsem si nedokázal vzpomenout na nikoho z jejího okolí, kdo by mě potřeboval.

„Na FAMU jsem byl asi za velkého exota.“

Od té doby mě tato její otázka provádí při každé práci. Než jsem se trvale usadil v Čechách, téměř vše jsem natáčel jen na východním Slovensku, ve svém prostředí. Mezi lidmi, které jsem znal, jsem se cítil nejjistěji.

■ **Jak se kluk z takového prostředí ocitne u filmu?**

První inspirace asi přišla od místního faráře, který byl náruživý kinoamatér. Možná

jsem působil jako velký exot, že se přijímací komise v Praze rozhodla mnou zpestřit ročník složený hlavně ze studentů z uměleckých rodin. V té době jsem byl nejvzdálenější posluchač FAMU, takže i ty moje práce jim mohly připadat jiné. Druhý doku-

ment, který jsem natočil na konci prvního ročníku, se jmenoval *Tak jako pták* – o posledních kočovných Romech, kteří neda-leko od nás měli tábor. V 50. letech jim to kočovnictví zakázali, museli se usadit. Točil jsem o starém Romovi, který se s tím nikdy

Mnoho Slováků odjíždělo za první republiky za prací do Ameriky. „Můj děda také pracoval v dolech někde u Pittsburghu. Babička posílala peníze a živila celou rodinu,“ tvrdí Fero Fenič.

nesmířil. Utíkal do přírody. V domě, kde bydlel, měl ve střeše díru, protože potřeboval z postele vidět nebe. Aniž jsem to plánoval, byl to dokument o lidské svobodě a síle. V nástupu normalizace byly tyto obě moje první práce zničeny, oficiálně se z mé skříňky ve střížně ztratily.

■ **Na základní škole jste prý seděl vedle romského chlapce. Byl to váš kamarád?**

Jako dítě jsem nevnímal žádnou odlišnost, dokonce jsem rozuměl i romsky. Většina východoslovenských vesnic měla na kraji romskou osadu. Romové sloužili gazdům jako pomocné síly v zemědělství, jeden dělal u táty podkoního a kočího. Byl u nás od patnácti let, sedával s námi normálně u jídla, pak odešel na vojnu a oženil se v Čechách. I poté naši rodinu navštěvoval. Romové byli přirozenou součástí našich životů.

■ **Hrál jste si s ním?**

Jasně, všichni si byli tehdy tak nějak víc rovni. Neexistovaly ani ústavy pro hendikepované. Jeden spolužák byl bez nohy, jiný hluchoněmý kluk pásł dobytek, jako

▲ Těsně před rozdělením republiky natočil dokument o Mečiarově mamince. Jmenoval se Nejšťastnější den Anny Mečiarové. A na Slovensku vzbudil velkou vlnu nevole.

děti jsme si pomáhaly, přátelily se a nijak to neřešily. Přijde mi, že svět byl tolerantnější. S tátou jsem chodil do holičství ke dvěma holkám. Až teprve nedávno jsem přišel na to, že to byly dvě lesby. Ta vesnice to samozřejmě asi věděla, ale pocházely z ní, chodily jako všichni ostatní do kostela, tak v ní byly integrováni. Tak to bůh dal, tak to mělo být... Dnes ve jménu stejného boha to zatrpklí čeští a slovenští křesťané odsuzují a tyto lidi by nejraději vyčlenili na okraj společnosti.

■ **I vaši odlišnou sexuální orientaci bralo okolí s klidem? Nebo jste musel nějak bojovat, aby vás přijali?**

Pro mě to není téma. Nikdy s nikým jsem to neřešil a neřeším. Jak jsem řekl: Tak to bůh dal, tak to má být. Jsem dostatečně silný, abych nebojoval s věcmi, které nelze změnit.

■ **Neptali se vás lidé na holky? A na to, kdy založíte rodinu?**

Nikdy jsem nemyslel, že bych neměl mít rodinu a děti. Ale sexuální orientace se vyvíjí nějak nezávisle na tom, co byste si přál a co reálně můžete a dokážete. Byl jsem vychován nežít ve lži. Nedokážu klamat ani dnes, a to ani v nejbanálnějších věcech. Natož lhát sobě samému. Přestěhování do Prahy mě přinutilo se vyrovnat sám se sebou. Tady jsem se poprvé zamiloval a prožil neuvěřitelný zmatek v hlavě i duši.

■ **Ani maminka se vás neptala?**

Samozřejmě, že ptala. Ale důležitější pro ni bylo, jestli jsem šťastný. A já šťastný byl. Možná pro ni, jako věřící, bylo lepší, že to

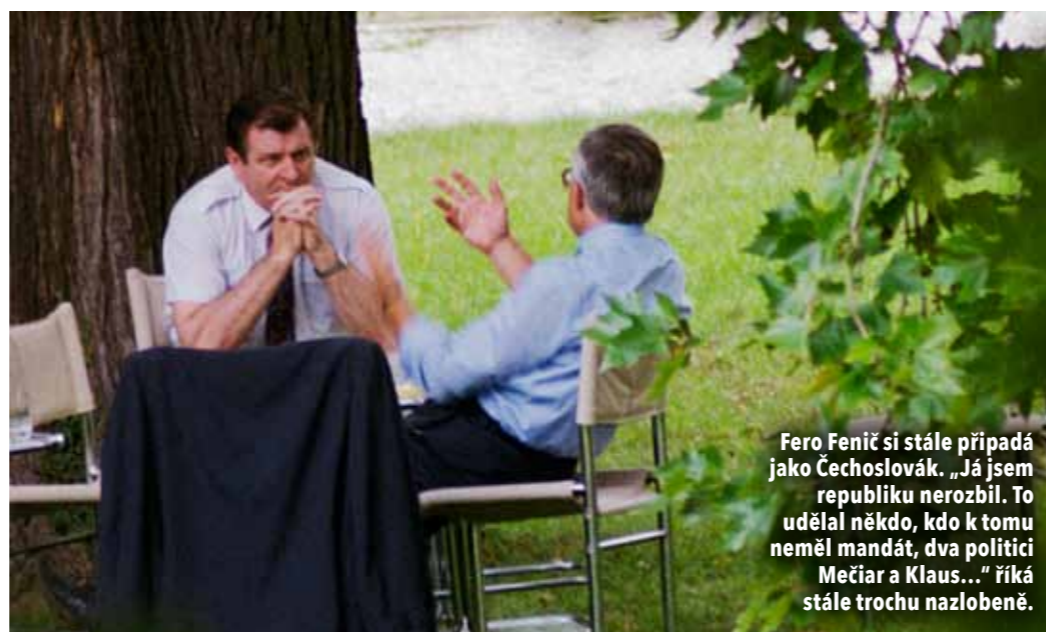
„Nikdy jsem neměl problém se zájmem holek.“

nechtěla a nemusela řešit. Myslím, že kdyby věděla, že v dnešním světě, kdy polovina manželských svazků v naší zemi nefunguje, mám již 33 let trvalý vztah, vše by mi odpustila. Láska je nejvíc, co můžeme za života dosáhnout. Jen ona je silnější než předsudky a lidská zloba. A láska je jen jedna...

■ **Jak jste se zamiloval?**

Na první pohled. Příběh, který kdybych natočil, bude považován za kýč. Někdy se už sám podezírám, jestli si to nevymýšlím (směje se). Ale život je někdy kýč.

■ **Takže režie a hlavní role vy - a kdo hrál druhou hlavní roli?**

Fero Fenič si stále připadá jako Čechoslovák. „Já jsem republiku nerozbil. To udělal někdo, kdo k tomu neměl mandát, dva politici Mečiar a Klaus...“ říká stále trochu nazlobeně.

Byl poslední den spartakiády, 30. června 1985. Zrovna mě vyhazovali z Koliby (slovenské filmové studio, pozn. red.) jako nepřítele státu, antisocialistický živel. Byl jsem na dně, bez peněz, s vyhlídkou další budoucnosti někde v kotelně. Přemýšlel jsem o emigraci. Po pivu s kamarádem, který se bál, abych si nějak neublížil, jsem běžel na poslední metro. Ale ujelo mi. Tak jsem se šoural po schodech nahoru a dolů, a najednou někdo běžel také na metro, které už ujelo... Pak jsme se potkali na nástupišti noční tramvaje. Zůstali jsme tam sami dva. Jak jsem se dozvěděl až později, čekal dítě se svojí spolužačkou a také byl na dně, protože bojoval s tušením, že v jeho životě je také vše jinak. Dál jsme si začali povídat a na konečné tramvaje pak každý šel jiným směrem. Až o dva měsíce později se mi podařilo vyptat, s kým jsem si tehdy tak rozuměl. Zní to jako červená knihovna, co? (usmívá se)

■ **Asi jste děvčata jako mladý musel také odmítat, že?**

Nikdy jsem neměl problém se zájmem u holek. I když myslím, že jsem jako mánička, kterou jsem v pubertě byl, vypadal spíš jako vyžilý Kristus. Ale jsem komunikativní, dokážu celkem lehce navazovat kontakt, takže často jsem dokonce musel balit holky pro mé nesmělejší kamarády. Ve škole mi pak psali do posudků, že jsem v kolektivu oblíbený (směje se).

■ **Byl jste ve sto zemích. Jezdíte s někým, nebo sám?**

Tak i tak. Přítel už několik let necestuje, protože před pár lety při letu z peruánské Limy

dostal kolaps. Nemohl dýchat, ztrácel vědomí, hrozilo, že se udusí. Lékař, který náhodou byl na palubě, se bál, že zemře. Posádka se proto rozhodla přistát. Žádali mě, abych zatím neustále na něj mluvil a nedovolil mu zavřít oči... Držel jsem ho za ruku a více než hodinu mu vyprávěl, co vše hezkého jsme prožili. Jen koukal a neřikal nic. Pak nás v noci vysadili uprostřed moře, na malém ostrůvku v Holandských Antilách. Zůstanete sám na letišti bez provozu s člověkem, který vám umírá v náručí, a nemůžete udělat nic. Nebo tedy musíte udělat všechno a cokoli, i když v té chvíli nevíte co. Na ostrově byl jenom jeden holandský lékař a také jenom jeden volný pokoj v penzionu. Ale protože mě asi tam někde nahoře, přes všechny mé nedostatky, mají rádi, nakonec to dopadlo dobře. Zůstali jsme tam týden, než zdravotní stav dovolil ho přepravit domů. Tyhle kritické chvíle mě vždy v životě posílily. Naučil jsem se, že spoléhat se dá jen na sebe a že nikdy nic nemám vzdávat.

■ **Vám se nikdy při cestování nic nestalo?**

Byl jsem přepadený. V Rusku. Byl jsem i okradený. Také v Rusku. Ale jinak si v každém prostředí poradím. Pomáhá mi můj instinkt a doporučení místních.

■ **Jezdíte ještě do Ruska?**

Už ne. Rusko jsem projel ještě za totality, kdy se nedalo cestovat jinak. Projel jsem většinu republik tehdejšího Sovětského svazu. Asii, Kavkaz, Sibiř i Bajkal. Ze všech zemí světa, které jsem navštívil, je Rusko asi nejkontrastnější a pro mě i nejdepresivnější země. Nikde na zeměkouli jsem neviděl to-

lik alkoholiků. Každý vám lahev nabízí dřív než úsměv nebo podání ruky. S alkoholiky ale mívám dobré vztahy, jsem vytrénovaný od otce, který jako alkoholik skončil. Od dětství jsem zvyklý s nimi komunikovat, takže jsem se tam rychle zorientoval. Přesto mě přepadli i okradli. Protože měli u sebe nože, byli odsouzeni dost tvrdými tresty.

„Anonymy dnes dostávám už jen z Čech.“

■ **Jste doma v Česku? Cítíte se jako Čech?**

V Čechách žiju již 45 let. Narodil jsem se v Československu, v osmnácti jsem z východního Slovenska odešel do Bratislavy. A v jednadvaceti se usadil v Praze. Maminka byla Rusinka. To je zapomenutá řeckokatolická národnost, pochází z ní i Andy Warhol. Otec byl Šarišan, východňarská enkláva mezi Prešovem a Bardějovem. U nás doma se nemluví slovensky, nýbrž šarišským dialektem. To je kombinace hned několika jazyků, máte tam slova ze slovenštiny, přes maďarštinu, němčinu, angličtinu a bůhvíco ještě. Byl to vždy chudý kraj, ze kterého se jezdilo za práci po celém světě. Z toho vznikl ten jazykový mišmaš. Můj děda pracoval v dolech někde u Pittsburgu. Babička posílala peníze a živil celou rodinu. To byl typický stav na celém východním Slovensku. Proto ještě i za komunistů tam byla největší koncentrace Tuzexů v celém státě (Tuzexy - speciální obchody se zahraničním zbožím, kde se platilo bony, pozn. red.). Skoro každá

rodina u nás měla někoho v Americe, takže všem někdo zasilal valuty. Teta, otcova sestra, nám celý život až do smrti každý měsíc posílala 30 dolarů. Tehdy to byl u nás měsíční plat. A díky ní jsem ochutnal i první žvýkačku. Dostal jsem ji i s návodem, co se s ní má dělat, abych to nespoknul. Měl jsem jich celý balík. Všechny děti chtěly ochutnat, tak mi táta poradil, ať jim to prodávám za korunu. Moje první podnikatelská zkušenost (směje se).

■ **Ale zpátky k tomu, kde jste doma...**

Jsem obojí v jednom. Už v dětství jsem zažíval jazykové zmatení. Ve škole jsme všichni mluvili šarišským dialektem. Slovenština byla v mém prostředí ne rodným, ale státním jazykem. Tehdy nebyla federace, ve škole mi říkali, že jsem Čechoslovák. Pak se někdo, kdo k tomu neměl mandát, dva politici Mečiar a Klaus, rozhodli, že rozdělí republiku. Za měsíc a půl po volbách, ve kterých nepadlo ani slovo o rozdělení. Tehdy nebylo možné mít dvojí občanství. Žil jsem již téměř dvacet let v Praze, tak jsem se v roce 1993 stal českým občanem.

■ **Teď můžete požádat i o slovenské...**

Pro mě už není důležité, co je napsáno na nějakém papíře, ale co si nesu v srdci. Obě země mám rád. I když v Čechách žiju většinu života, formovalo mě slovenské dětství. Ale anonymy dnes dostávám už jen z Čech. V dobách mečiarizmu mi ještě psali „národovci“ ze Slovenska, ale pak kvůli přejmenování letiště to převládalo několik tisíc anonymů českých spoluobčanů. Dokonce mě kvůli tomu napadali i lidi na ulici. Teď nedávno se to zopakovalo, protože jsem se před prezidentskými volbami vymezil proti

Vatry nezávislosti na Slovensku v roce 1992. „Stála tam polovina slovenského parlamentu. Pílo se z láhvi, někteří skákali přes oheň jako Jánošíci. Něco tak absurdního a apokalyptického jsem už nikdy nezažil,“ vybaví si Fero Fenič.

Feničův celovečerní debut - *Džusový román* (1984). Hlavní roli dramatu ztvárnila Alena Mihulová.

Zemanovi. Víte, jak to člověka zocelí, když vás neustále posílají pást ovce na Slovensko, ponižují kvůli vaší odlišnosti a prezident země vyhlásí v televizi, že jste „blbeček“?

■ To znamená, že nejste úplně šťastný?

Já jsem šťastný člověk. Přes všechno tohle, co mě rozčiluje, prožívám život, o kterém jsem ani nesnil. Splnilo se mi téměř vše, o co jsem usiloval. Když po revoluci nevznikl dostatečný nezávislý prostor pro filmaře, založil jsem *Febio* (*Feničův BIOgraf, filmová a televizní společnost pozn. red.*). Nikdo nevěřil, že můžu obstát se studiem původní tvorby. Kolem něj se ale shromáždila silná skupina tvůrců a vzniklo už přes 1 300 pořadů. Pak i Febiofest, na který chodí desítky tisíc diváků. Nic takového se nepovedlo v žádné z posttotalitních zemí.

■ Byl ve vaší rodině ještě někdo s obdobnou energií?

Doma se moc nemluvalo o mém strýci Michalovi Feničovi. To téma bylo tabu. Rodina ho odsoudila za nějaké aktivity, které měl v době Slovenského štátu (*satelit nacistické Třetí říše, 1939-1945, pozn. red.*). Byl ale jedním z prvních slovenských absolventů práva na Karlově univerzitě v Praze, studoval i na pařížské Sorbonně. Představte si tu dobu a prostředí, ze kterého vyšel, jaký to musel být mimořádný člověk. Babička vše, co děda vydělal v dolech, dávala na jeho studium. Chtěla, aby aspoň jedno z jejích dětí bylo vzdělané. Po studiích se vrátil na Slovensko. Nevím, co udělal slovenským fašistům, a poté i komunistům, ale skončil u trávení potkanů... Z jeho fotografií mám pocit, že mohl mít problém i se svou orien-

tací. Zemřel opuštěn a v zapomnění.

■ Jaký jste měl vztah k tátovi?

S otcem se mi vážou vzpomínky na hospodářství - měli jsme koně a každé jaro jsme s nimi obcházeli polnosti, kde táta kontroloval, jaká bude úroda. A pak na jeho alkoholismus, kterému propadl, když o vše, co generace jeho předků vybuodovala, přišel. V osmapadesáti se upil k smrti, a to v den,

„Když táta přišel o hospodářství, upil se.“

když jsem odjel studovat do Bratislavy na filozofickou fakultu. Ten večer si dal v hospodě panáka u pultu a sesunul se na zem.

Východoslovenská romská osada ještě za socialismu...

■ Odpustil jste mu, že vás vlastně donutil rychleji dospět?

Od deseti let jsem ho vozil z hospody domů. Většinou se opil tak, že nebyl schopen dojít po svých. Máma plakala, že nemá sil pro něj jít. Tak jsem vzal dvoukolák, jel jsem přes celou vesnici a styděl se, protože jsem měl pocit, že na mě každý kouká. Tátu jsem odvedl od stolu, naložil ho a táhnul domů. Je zvláštní, jak se některé zážitky samy ukládají do podvědomí, protože totožnou scénu jsem asi o patnáct let později nevědomky zařadil do svého celovečerního hraného debutu *Džusový román* (1984). Táta byl v podstatě nešťastný člověk. Hrdý, vysoký, charismatický chlap s křtící hustých vlasů. Svalnatý, protože celý život pracoval manuálně. Rád se bavil, i z hospody ho někdy domů doprovázela cikánská kapela. Takový jánošíkovský bohatýr. Ale život ho zlomil.

■ Viděla matka nějak vaše filmy?

Na počátku 90. let uspořádal prešovský filmový klub přehlídku mých krátkých snímků. A protože já nemohl přijet, napadlo někoho, že zajedou pro mou maminku. Tehdy byla poprvé v kině. Nerozuměla všemu, ale řekla, že nezhlédla nic nemorálního nebo nekřesťanského. Že z toho cítila, že nejsem špatný člověk a že mám rád lidi. Měla pocit, že mně nevychovala špatně. Dojalo mě to. Proto pak později nechápala, proč ji někteří lidé kvůli mně osočovali.

■ To bylo kdy?

Když jsem v 90. letech natočil dokument *Nejšťastnější den Anny Mečiarové*. Na Slovensku pak o mně psali, že jsem zrádce. V nějakém konzumu se na ni někdo obořil, na bránu do dvora nám někdo něco neslušného napsal.

■ Proč jim ten dokument vadil?

Bylo to období velké nacionalistické vlny, vyexponované emoce pár měsíců před rozpadem Československa. Takže obraz matky premiéra někteří vnímali jako zesměšnění vůdce Mečiar. V létě 1992 jsem chtěl pro tehdejší svůj pořad *Oko*, který běžel na České televizi, natočit něco s Mečiar, ale samozřejmě mě odmítl. Myslím si, že každý máme zrcadlo ve svých rodičích. A tak mě napadlo oslovit jeho matku, o které jsem četl, že žije v jedné vesnici na středním Slovensku. Sednul jsem do nočního vlaku a ráno vystoupil na nádraží v Žiaru nad Hronem. Stál tam jediný taxík. Řidiči jsem řekl, ať mě odveze k paní Mečiarové. Nepochyboval jsem, že v tak malém městě ví každý, kde bydlí matka tehdejšího slovenského boha. Odvezl mě do nedaleké vesničky přímo k jejímu domu. Bylo devět ráno a já stál před vesnickým baráčkem, jaké jsem dobře znal ze svého dětství. Rychle jsem zhodnotil, kde asi může bydlet. Přední část obývá druhý syn s dětmi, rodina je teď v práci nebo ve škole, a maminka ve vejminku. Obešel jsem stavení a opravdu tam byla malá přístavba. Zaklepal jsem vícekrát, a když nebyla žádná odpověď, vzal jsem za kliku. A uvnitř, přímo přede mnou, spala oblečená paní Mečiarová na divanu. Zkusil jsem ji probudit pokašláváním, ale spala tvrdě. Tak jsem si k ní přisedl a pohlídl jí ruku. Pomalu otevřela oči a já hned začal vyprávět, kdo jsem a jak jsem jel celou noc vlakem, abych ji poznal. První, co řekla, bylo, jestli nemám hlad... Stejná reakce, jakou by měla moje maminka.

▲ Václava Havla si Fero Fenič velmi vážil. Právě on přišel s nápadem pojmenovat po jeho smrti pražské letiště na Letiště Václava Havla. „Pokud by někdy došlo k snahám o přejmenování letiště, bude to pro mě jasný signál, že se naše země zase hroutí do nějaké totality,“ říká Fenič.

■ Jak došlo k natáčení?

Vyprávěli jsme si o našich rodinách. Ona mi uvařila čaj a pak jsme šli na hřbitov, pomohl jsem jí upravit rodinné hroby a také s pracemi kolem domu. Na konci dne jsem ji poprosil, jestli bych mohl další den přijít

„Na Slovensku se o mně psalo, že jsem zrádce.“

i s kamerou. Říkala: „To je výborné. Dorazí i Vlado. Ten bude mít radost, až se s tebou seznámí! A odpoledne máme vatry nezávislosti.“ Povolal jsem kameramana a ve třech jsme strávili další den. Vlado našťastí domů nedorazil, na maminku neměl čas.

■ A co ty vatry nezávislosti?

Tam jsme se vypravili v podvečer. Už cestou jsme potkávali průvody lidí se slovenskými vlajkami, portréty Hlinky a jiných

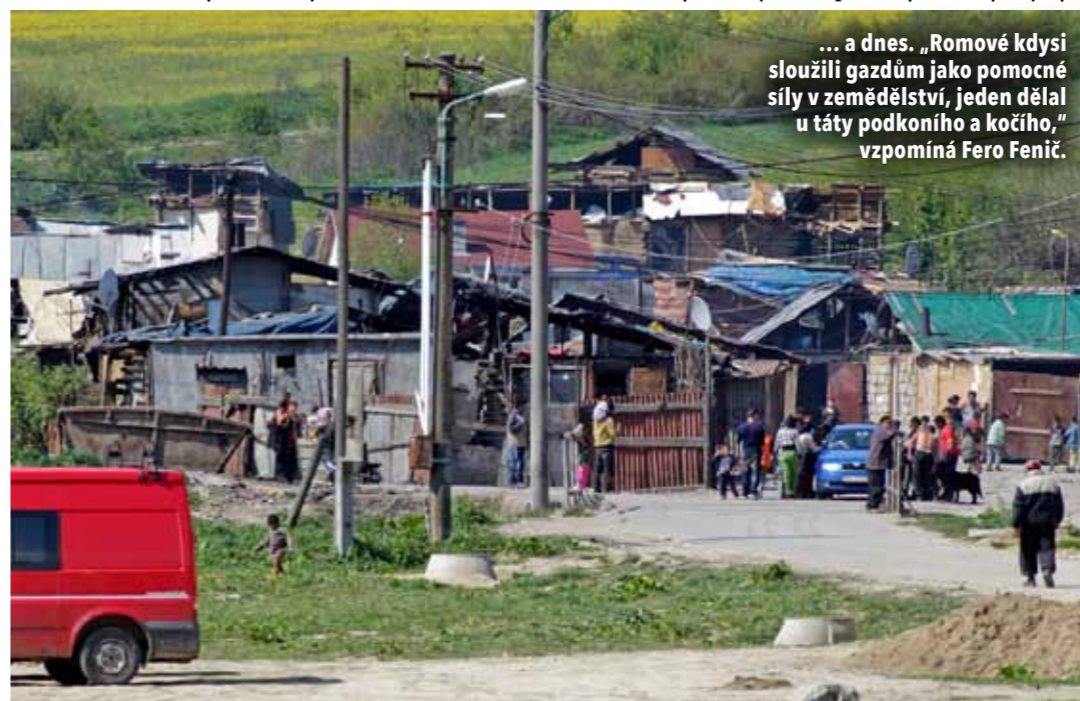
exponentů Slovenského štátu. Kráčeli se zpěvem „Rež a rúbaj do krve, po tej českej kotrbe, dokiaľ Slovák na Slovensku pánom nebude...“. Neuvěřitelná doba, i dnes mám někdy pocit, že se mi jen zdála. Když jsme dorazili na místo, vzal jsem si sám kameru na rameno, druhou rukou držel pod paží stařenku a kráčeli jsme. Bylo to jako v Bibli, když Ježíš vstoupil do moře a hladina se rozestoupila. Jak jsme šli, dav se rozděloval na dvě části, někteří tleskali, jiní dojetím plakali, nebo padali na kolena a líbali nohy paní Mečiarové, jakého velkého syna Slovensku dala. Šel jsem vedle ní a napadlo mě: „Až mě někdo pozná, tak mě tady ubijí.“ Právě v té době se o mně psalo, že jsem „Čechůň“, zrádce. Došli jsme až k těm vatrám, tam stála polovina slovenského parlamentu. Pilo se z láhvi, někteří skákali přes oheň jako Jánošíci. Něco tak absurdního a apokalyptického jsem už nikdy nezažil. Několik dní jsem pak z té hrůzy nedokázal usnout.

■ A co bylo dál?

V Praze mi stříhač říká: „To Češi neunesou! Když to odvysíláme, bude z toho občanská válka. Ten materiál se musí někde zakopat.“ Pak jsme se za pár dní oba zklidnili a dohodli se, že se zkusíme vyhnout všemu traskavému a sestříhat z toho něco nekonfliktního a neublížit té prostoreké paní, která mi dala svoji důvěru. Vznikl z toho takový obyčejný pohled na jeden den vesnické ženy, která vlastně o svém synovi ani pořádně nic neví a ani ničemu moc nerozumí. Dnes už je nepochopitelné, proč to mohlo někoho tak rozrušit.

■ Zjistil jste něco o Vladimíru Mečiarovi skrze to, jak jste poznal jeho matku?

Hlavní jeho rysy měla i ona. Byla v názorech razantní a tvrdá. I jako člověk mi přišla tvrdá. O svém muži nevyprávěla s lás-

... a dnes. „Romové kdysi sloužili gazdům jako pomocné síly v zemědělství, jeden dělal u táty podkoniho a kočího,“ vzpomíná Fero Fenič.

kou: „Tak jsme se dali dohromady, byl krejčí, dobře vydělával.“ Ptal jsem se, jestli se Vlado narodil z lásky. To ji hodně rozesmálo. Kritici mi vytýkali, že ji zesměšňuji, ale jsem přesvědčen, že jsem to neudělal. Ani jí, ani nikdy jindy nikomu jinému, kdo mi dal svou důvěru a svolil natáčet. Ty odsudky mi tehdy byly líto, protože jsem věděl, že kdybych chtěl, mohl jsem být krutý. Na lékařských vahách jsem posuzoval, co tam dát a co už ne. Nakonec jsme dospěli k názoru, že by se ten hrubý materiál měl zničit, protože kdyby se dostal do rukou nějakého manipulátora, mohl by nadělat velkou paseku. Tak jsme ho nechali skartovat. Hlavně jsem nechtěl ublížit česko-slovenským vztahům. Stále se myslím, že na světě nejsou dva jiné národy, které by k sobě měly tak blízko.

■ Ozval se vám tehdy Vladimír Mečiar?

Ne. Jen mi chodily anonymy.

■ Jaké máte plány dnes?

Po revoluci jsem se snažil zaplňovat bílá místa. Uspěl jsem. Ale jedno se mi nepodařilo udržet trvale při životě, a to prostor pro politickou satiru. Češi mají ohromný smysl pro humor a ironii. Umí, někdy až neuvěřitelně cynicky, reagovat na svět kolem. Bylo to tak už za komunismu. Proto jsem kdysi přišel s nápadem na pořad *Česká soda*. Ale nepodařilo se mi ho udržet. Tak to беру jako jeden ze svých nesplněných záměrů a chtěl bych ještě znovu zkusit vytvořit takový svobodný prostor. Mezitím se rozvinul internet a na něm denně koluje záplava různých satirických příspěvků, kterými se Češi baví a zahánějí frustraci. Jenže v tom obrovském internetovém moři se spousta skvělých fórů ztratí. Chybí centrální místo, kde by se to mohlo shromažďovat a jednoduše najít. Takový satirický zpravodajský server by mohl být nejen léčivým a očištným antidepressiv-

▲ Gumáci v maskách politiků Zemana, Mečiara, Havla a Klause pokřtili v roce 2008 s režisérem Ferem Feníčem DVD s jeho satirickým seriálem *Česká soda*.

ním prostředkem, ale i cenným dokumentem o nás a době.

■ Co vám brání?

Bez osvětleného investora či sponzora to nepůjde. Reklama se nespojuje se satirou, takové stránky se jen horkotěžko můžou samy uživit. Takže hledám...

■ Váš Febiofest, po Karlových Varech druhý největší český festival hraných filmů, kterému stále děláte prezidenta, má za sebou pětadvacet let. Nabízeli vám někdo, že ho odkoupí?

To už se stalo. Festival sice není výdělečný produkt, ale podařilo se mi najít nadšenec, který se toho ujal. Nedovedu si předsta-

„Češi mají ohromný smysl pro humor a ironii.“

vit, že bych ještě dnes ve svých letech chodil po firmách a úřadech a žebral o peníze, jak jsem to dělal těch dvacet let. Přes úspěch festivalu se mi za celou tu dobu nepovedlo sehnat jediný dlouhodobý grant. Každý rok jsem tak musel začínat od nuly. A ten každoroční vabank mě strašně opotřeboval. Až novým majitelům se to povedlo.

■ Od ledna 1993 vysílá Česká televize váš dokumentární seriál *GEN* (Galerie elity národa). Teď už běží čtvrtá řada patnáctiminutových dokumentárních profilů českých osobností. Na jakém čísle se letos zastaví?

Tou řadou se celkový počet dílů přiblíží čtyřem stovkám. A stejně jako v předchozích řadách po stém portrétu skončí. Byl bych rád, kdyby zase třeba za dalších deset let se tato databáze doplnila novou řadou a pak to v těchto intervalech trvale pokračovalo i v budoucnosti. I když já už tady nebudu.

■ Když jste s pořadem začínal, diváky hodně iritovalo slovo elita v názvu pořadu...

Dokonce jsme to slovo museli z názvu vyškrtnout a téměř u dvou stovek portrétů ve zněle není. Přesto zůstalo v povědomí, a ještě dnes se stává, že některé osobnosti kvůli němu účast v cyklu odmítají. Jenže teď už se žádné protesty veřejnosti nejsou. Buď ve společnosti vzrostla lhostejnost, nebo se už Češi začali se svými elitami smířovat.

■ Bylo těžší lidi přesvědčit, že by se letiště mělo jmenovat po Václavu Havlovi, anebo že elity jsou potřeba?

Těžko říct. Tomu prvním jsem zasvětil půl roku života, to druhé byl delší proces. Ale u obou jsem si potvrdil, že když něco opravdu chcete, protože jste přesvědčený, že to má smysl, můžete to dokázat, i když pro to není úrodná půda. Třeba Havlovým přátelům jsem musel rozmlouvat i tak absurdní argumenty, že by se mu to nelíbilo, protože nerad létal. Už tehdy jsem říkal, že toto jméno bude lakmusovým papírkem naší demokracie. Pokud by někdy došlo ke snahám o přejmenování letiště, bude to pro mě jasný signál, že s naší zemí to není v pořádku, že se zase hroučí do nějaké totality. Jsem ale životní optimista, tak chci věřit, že odsud už nebudu muset utíkat.

Milan Eisenhammer

Febio festivalu je pětadvacet let. Jeho zakladatel Fero Feníček je v současnosti už jen čestným prezidentem.